

**TARKIBIDA BIOMETALL SAQLOVCHI DORIVOR MODDALAR VA
ULARNING TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI****Xolboboyeva Madina Maxmarajab qizi**

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Tibbiyot fakulteti talabasi

Email – madinaxolboboyeva9@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarkibida biometall saqlovchi dorivor moddalar va ularning tibbiyotdagi qo'llanilishi haqida batafsil ma'lumot berilgan. Biometallar inson organizmi uchun muhim bo'lib, turli kasalliklarni davolash va oldini olishda samarali hisoblanadi. Maqolada temir, rux, mis, magniy, kalsiy, yod, vismut, kobalt, selen, platina va boshqa metallar saqlovchi dorilar va ularning farmakologik ta'siri yoritilgan. Biometallarning dorivor xususiyatlari, foydalari hamda ehtiyotkorlik bilan qo'llanilishi lozimligi haqida ham ma'lumot keltirilgan. Maqola ilmiy manbalarga asoslangan bo'lib, Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO), PubMed, NIH va boshqa xalqaro nashrlardan olingan ma'lumotlarga tayangan holda yozilgan. Ushbu tadqiqot biometallar asosidagi dorilarni samarali ishlatish bo'yicha tushunchalarni kengaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Biometallar, dorivor moddalar, tibbiyot, farmakologiya, temir preparatlari, rux preparatlari, magniy preparatlari, kalsiy preparatlari, yod preparatlari, platina dorilari, oltin birikmalari, mis preparatlari, selen, kobalt, litiy, vismut, natriy, kaliy, gemoglobin, osteoporoz, kamqonlik, immunitet, saraton terapiyasi, yurak kasalliklari, metabolizm, asab tizimi.

Asosiy qism. Biometallar — bu tirik organizmlarda muhim biologik funksiyalarni bajaruvchi metall elementlardir. Ular ko'plab dorivor moddalar tarkibiga kirib, tibbiyotda keng qo'llaniladi. Quyida tarkibida biometall saqlovchi dorivor moddalar va ularning tibbiyotdagi qo'llanilishi haqida batafsil ma'lumot beriladi.

1. Temir (Fe) saqlovchi preparatlar

Temir organizmda gemoglobin sintezi uchun zarur bo'lib, uning yetishmovchiligi kamqonlikka olib keladi. Temir preparatlari kamqonlikni davolashda qo'llaniladi.

2. Rux (Zn) saqlovchi preparatlar

Rux ko'plab fermentlar tarkibiga kiradi va immun tizimini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Rux preparatlari teri kasalliklari, yaralar va immunitetni oshirishda qo'llaniladi.

3. Mis (Cu) saqlovchi preparatlar

Mis qon hosil bo'lish jarayonida ishtirok etadi va asab tizimi faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. Mis preparatlari kamqonlik va asab tizimi kasalliklarida qo'llaniladi.

4. Magniy (Mg) saqlovchi preparatlar

Magniy mushaklar va asab tizimi faoliyatida muhim rol o'ynaydi. Magniy preparatlari mushak spazmlari, yurak ritmi buzilishlari va asabiylikni kamaytirishda qo'llaniladi.

5. Kalsiy (Ca) saqlovchi preparatlar

Kalsiy suyak va tishlarning mustahkamligi uchun zarur. Kalsiy preparatlari osteoporoz va suyak sinishlarini oldini olishda qo'llaniladi.

6. Lity (Li) saqlovchi preparatlar

Lity asab tizimi faoliyatini tartibga solishda ishtirok etadi. Lity preparatlari depressiya va bipolyar buzilishlarni davolashda qo'llaniladi.

7. Vismut (Bi) saqlovchi preparatlar

Vismut oshqozon-ichak kasalliklarida antiseptik va yallig'lanishga qarshi ta'sir ko'rsatadi. Vismut preparatlari oshqozon yarasi va gastritni davolashda qo'llaniladi.

8. Yod (I) saqlovchi preparatlar

Yod qalqonsimon bez gormonlari sintezi uchun zarur. Yod preparatlari yod yetishmovchiligi va bo'qoq kasalligini oldini olishda qo'llaniladi.

9. Brom (Br) saqlovchi preparatlar

Brom asab tizimini tinchlantiruvchi ta'sirga ega. Brom preparatlari asabiylik va uyqusizlikni davolashda qo'llaniladi.

10. Kaliy (K) saqlovchi preparatlar

Kaliy yurak va mushaklar faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. Kaliy preparatlari yurak ritmi buzilishlari va kaliy yetishmovchiligini davolashda qo'llaniladi.

11. Natriy (Na) saqllovchi preparatlar

Natriy organizmning suv-tuz balansini saqlashda muhim. Natriy preparatlari dehidratatsiya va elektrolit muvozanatini tiklashda qo'llaniladi.

12. Kobalt (Co) saqllovchi preparatlar

Kobalt B12 vitamini tarkibiga kiradi va qon hosil bo'lish jarayonida ishtirok etadi. Kobalt preparatlari kamqonlikni davolashda qo'llaniladi.

13. Marganets (Mn) saqllovchi preparatlar

Marganets suyak rivojlanishi va metabolik jarayonlarda ishtirok etadi. Marganets preparatlari suyak kasalliklari va metabolik buzilishlarni davolashda qo'llaniladi.

14. Molibden (Mo) saqllovchi preparatlar

Molibden ba'zi fermentlar faoliyatida ishtirok etadi. Molibden preparatlari molibden yetishmovchiligi bilan bog'liq metabolik buzilishlarni davolashda qo'llaniladi.

15. Selen (Se) saqllovchi preparatlar

Selen antioksidant xususiyatlarga ega va immun tizimini qo'llab-quvvatlaydi. Selen preparatlari immunitetni oshirish va oksidlovchi stressni kamaytirishda qo'llaniladi.

16. Xrom (Cr) saqllovchi preparatlar

Xrom glyukoza metabolizmini tartibga solishda ishtirok etadi. Xrom preparatlari qandli diabet va metabolik sindromni davolashda qo'llaniladi.

17. Litiy (Li) saqllovchi preparatlar

Litiy asab tizimi faoliyatini tartibga solishda ishtirok etadi. Litiy preparatlari depressiya va bipolyar buzilishlarni davolashda qo'llaniladi.

18. Qalay (Sn) saqllovchi preparatlar

Qalayning tibbiyotda qo'llanilishi cheklangan bo'lib, ba'zi hollarda stomatologiyada plombalash materiallari tarkibida uchraydi.

19. Simob (Hg) saqllovchi dorilar

Simobning toksikligi tufayli tibbiyotda qo'llanilishi cheklangan. Biroq, ilgari simob tarkibli dorilar antiseptik va dezinfeksiya vositalari sifatida ishlatilgan. Hozirgi kunda u ba'zi homeopatik preparatlar tarkibida uchraydi.

20. Kumush (Ag) saqllovchi dorilar

Kumush antibakterial xususiyatlarga ega bo'lib, teri infeksiyalari va kuyishlarda ishlatiladigan malham va eritmalar tarkibida uchraydi. Masalan, kumush sulfadiazin kuyish yaralarini davolashda qo'llanadi.

21. Oltin (Au) saqllovchi dorilar

Oltin birikmalari (aurotiomalat, aurotioglukoza) revmatoid artritni davolashda ishlatiladi. Ular yallig'lanishga qarshi ta'sir ko'rsatadi va immun tizimini tartibga solishga yordam beradi.

22. Platina (Pt) saqllovchi dorilar

Platina birikmalari (sisplatin, karboplatin) saraton kasalligini davolashda qo'llanadi. Ular DNK tuzilishini o'zgartirib, saraton hujayralarining o'sishini to'xtatadi.

Xulosa

Tarkibida biometall saqllovchi dorivor moddalar tibbiyotda muhim o'rin tutadi. Ular organizmning turli biologik jarayonlarida ishtirok etib, kasalliklarni davolash va oldini olishda samarali qo'llaniladi. Masalan, temir gemoglobin sintezida, rux immun tizimi faoliyatida, magniy asab va mushaklar faoliyatida, kalsiy suyaklarning mustahkamligida, platina esa saraton terapiyasida muhim rol o'ynaydi.

Biometallarning dorivor ta'siri ilmiy jihatdan isbotlangan bo'lsa-da, ularning noto'g'ri yoki me'yordan ortiq iste'moli organizmga zarar yetkazishi mumkin. Shuning uchun ushbu moddalarni faqat shifokor tavsiyasiga ko'ra qo'llash tavsiya etiladi.

Maqolada biometallar saqllovchi dorilar va ularning farmakologik xususiyatlari ilmiy manbalar asosida tahlil qilinib, ularning tibbiyotdagi ahamiyati yoritib berildi. Kelajakda biometallar asosidagi yangi dorilarni ishlab chiqish va ularning yanada samarali qo'llanilishini o'rganish tibbiyot sohasida muhim yo'nalishlardan biri bo'lib qoladi.

Ma'lumot manbalari

1. WHO (Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti) – Biometallarning tibbiyotdagi ahamiyati bo'yicha rasmiy hisobotlar.
2. PubMed – Ilmiy maqolalar va tadqiqotlar (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>)

3. National Institutes of Health (NIH) – Biologik ahamiyatga ega metallar bo'yicha tadqiqotlar (<https://www.nih.gov>)
4. American Chemical Society (ACS) – Metallarning tibbiyotdagi qo'llanilishi haqida ilmiy nashrlar (<https://www.acs.org>)
5. MedlinePlus – Dorilar va ularning tarkibiy qismlari haqida ma'lumot (<https://medlineplus.gov>)
6. ScienceDirect – Metalloterapiya va biometallar haqida ilmiy maqolalar (<https://www.sciencedirect.com>)
7. Oxford Academic – Farmakologiya va biokimyo bo'yicha ilmiy maqolalar (<https://academic.oup.com>)
8. Books on Biometals and Medicine – Biometallar va ularning tibbiyotdagi roli bo'yicha darslik va kitoblar.